

İZMİR İLİNDE LİSELERDE GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLER İLE ÖĞRETMEN ADAYLARININ ERGEN İNTİHARLARINA YÖNELİK BİLGİ DÜZEYLERİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA

D.M. Siyez*, A. Uz-Baş**

ÖZET

Amaç: Bu araştırmanın amacı, Eğitim Fakültesi'nin çeşitli branşlarında son sınıfta okuyan öğretmen adayları ile hali hazırda lise-lerde görev yapan öğretmenlerin ergen intihar-larıyla ilgili bilgi düzeylerinin saptanmasıdır. **Yöntem:** Araştırmada Scouller ve Smith (2002) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması araştırmacılar tarafından yapılmış olan Ergen İntiharları Davranış Ölçeği ile yine araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırma örneklemini, İzmir ilin-deki çeşitli kurumlarda görev yapan öğretmenler ile (n=135) Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesinde çeşitli bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencileri (n=152) oluşturmaktadır. Araştırma verileri, frekans dağılımı, tek yönlü varyans analizi, scheffe testi ve t-testi ile analiz edilmiştir. **Bulgular:** Araştırmanın sonucunda

psikolojik danışman adaylarının öğretmenlere göre daha fazla bilgi sahibi oldukları saptan-masına rağmen her iki grubun da ergen intihar-ları ile ilgili bilgi düzeylerinin yeterli olmadığı anlaşılmıştır. **Sonuç:** Ülkemizde intihar girişimlerinin ve tamamlanmış intihar oranlarının artış göstermesi ile birlikte okullarda görev yapan öğretmenlerin eksik ya da yanlış bilgi sahibi olmaları, kapsamlı ve sistemli önleyici çalışmaların yapılmasını gerekli kılmaktadır. Okullarda görev yapan öğretmenlerin bu konu-da hizmet içi eğitime tabi tutulmaları ve eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin for-masyon derslerinden birisi olan Rehberlik der-sinin içeriğinin ve kapsamının genişletilerek önleyici rehberlik alanında da eğitim almalarının, öğretmenlerin ve öğretmen aday-larının konuyla ilgili farkındalık düzeylerini arttıracığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ergen intiharları, öğretmenler, öğretmen adayları

* Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı.

** Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı.

The Knowledge Levels in High School Teachers and Teacher Trainers About Adolescence Suicides in İzmir

ABSTRACT

Objective: The aim of the study is to investigate the knowledge and opinions of high school teachers and trainers about adolescence suicides. The sample of the study contained 135 high school teachers and 152 fourth grades students who educated different departments in Education Faculty at Buca in İzmir. **Method:** In this study data were collected using Adolescent Suicide Behavior Questionnaire which was developed Scouller and Smith (2002) and an information sheet. Analysis of data were performed by using frequencies analysis, ANOVA with Scheffe test and t-test. **Results:** The findings have shown that although teacher trainers have more knowledge than high school teachers, both teacher trainers and high school teachers were not well informed about adolescent suicides. Moreover many teacher trainers and high school teachers did not determine risk factors, precipitating factors, demographic factors and differentiate warning signs. **Conclusion:** Basing on the findings of the study it was thought that it is important to plan comprehensive and systematic prevention guidance activities for teachers because of increased adolescents suicide attempts in Turkey. At the same time it was suggested that educate teacher trainers about prevention guidance especially in the lecture of "Guidance" in order to increase knowledge levels of teacher trainers about adolescent suicides.

Key Words: Adolescent suicide, high school teachers, teacher trainers.

GİRİŞ

Ergenlik dönemi, yaklaşık olarak 12-18 yaşlar arasında geçen biyolojik, psikolojik, bedensel ve sosyal değişimlerin ve gelişimin yaşandığı bir dönemdir. Erikson'a göre ergenin

hızlı bir şekilde yaşadığı bu değişimler, dönem içerisinde ergene yapılan iç ve dış baskılar, gencin o zamana kadar oluşturmuş olduğu psiko-sosyal kimliğini tekrar sorgulamasına yol açmakta ve kendisine sürekli olarak "Ben Kimim?", "Ne olacağım?" sorularını sormaktadır (Avanoğlu-Kızıltepe 2004). Sosyal destek sistemlerinin yetersiz olmasına ve/veya kişisel özelliklerine bağlı olarak bu süreci başarıyla tamamlayamayan ergenler ise farklı alanlarda problemler yaşayabilmektedirler (Trotter 1989). Ergenlik döneminde yaşanan bu problemlerin en önemlilerinden birisi de intihar girişimleridir (Gould 2005).

İntihar, ölümlü sonuçlanan intihar girişimleri olarak tanımlanırken; intihar girişimleri ise ölümcül olmamakla birlikte bireyin kendisine zarar verici ya da kendisini yaralayıcı davranışlarda bulunması anlamına gelmektedir. İntiharla ilişkili olan bir diğer kavram olan intiharla ilgili düşünceler, bir kişinin ölme isteğini yansıtan ifadeler kullanmasını içermektedir (Pelkonen ve Marttunen 2003).

ABD'de ergen intiharları, kazalar ve cinayetlerin ardından üçüncü ölüm nedeni olarak kabul edilmektedir. Ülkemizde de intihar sonucu yaşamını kaybedenlerin oranı yaş gruplarına göre değerlendirildiğinde ilk sırada 15-24 yaş arasındaki ergenler yer almaktadır (Devlet İstatistik Enstitüsü 2005).

Batı toplumlarında ergen intiharları, üzerinde ciddi bir şekilde çalışılan konular arasında yer almasına rağmen ülkemizde ergen intiharları ile ilgili yapılan çalışmalarının sayısının oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 2003 yılı yaş grubuna göre intihar oranları incelendiğinde %34.08 oranı ile 15-24 yaş arasındaki ergenler ilk sırada yer almaktadır (DİE 2005). Tamamlanmış intiharlar dışında dikkate alınması gereken bir diğer grup ise intihar girişimleridir. İntihar girişim oranlarına bakıldığında zaman ailenin intihar girişimini saklaması, intihar girişimleri ile ilgili kayıtların düzgün tutulma-

ması veya tek bir kurum tarafından toplanması gibi nedenlerden dolayı ülke geneli ile ilgili net bir oran verilememektedir. Ancak farklı araştırmacılar tarafından farklı zaman dilimlerinde ve farklı örneklem grupları ile yapılan çalışmalar (Eskin, 2000; Aysan, Siyez, Uz Baş, 2005), ergenlerde intihar girişim oranlarının %10.9-13.8 arasında değiştiğini göstermektedir. Bütün bu oranlar ise konunun ciddiyetini göz önüne koymakta ve önleme çalışmalarının yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Batı toplumlarında ergen intiharlarını önlemeye yönelik olarak yapılan çalışmalar, okul, toplumsal alan ve sağlık sistemi olmak üzere üç alanı kapsamaktadır. Ancak ergenlerin zamanlarının üçte birini okulda geçirmesi nedeniyle özellikle okullarda yapılan önleyici rehberlik çalışmalarına daha fazla önem verilmektedir (Malley ve ark. 1994; Kalafat 2003).

Okul temelli önleme çalışmaları incelendiğinde ise önleme çalışmalarının birincil önleme, ikincil önleme ve üçüncül önleme olmak üzere üç basamakta gerçekleştirildiği görülmektedir. Birincil ve ikincil önleme çalışmaları intihar girişiminde bulunmadan yapılan çalışmaları içerirken, üçüncül önleme intihar girişimlerinin ve tamamlanmış intiharların ardından yapılması gereken çalışmaları kapsamaktadır.

Birincil önlemenin amacı, öğrencilerin problemlerle başa çıkma becerilerini geliştirmek, intiharın uyarı sinyalleri ve konuyla ilgili risk faktörleri açısından öğrencileri bilgi sahibi yapmak ve öğrencilerin okul ve arkadaş bağlarını güçlendirerek gelecekte oluşabilecek intihar düşüncelerinin önüne geçmektir (King 2001). Bu basamakta yapılan çalışmalarda, öğrencilere depresyonla başa çıkabilme, öfke yönetimi, yalnızlığı azaltma, kişilerarası problemlerini çözebilme, yardım arama, kritik durumlarla başa çıkabilme becerilerinin öğretilmesi ve bu öğrencilerin kişisel yeterliliklerinin artırılması hedeflenmektedir (Peach ve Reddick 1991; Berman ve Jobes 1995; Gould ve Kramer 2001; Davis ve Brock 2002).

İntihar davranışının veya fikrinin oluşmasının hemen ardından gerçekleştirilen ikincil önleme çalışmaları ise bu tür eğilimleri minimize etmek amacıyla yapılmaktadır (Davis ve Brock 2002). Bunun için de öncelikli olarak risk taşıyan grubun özelliklerinin bilinmesi ve zamanında etkili bir şekilde müdahale edilmesi gerekmektedir (Smaby ve Peterson 1990; Scouller ve Smith 2002). Bu basamakta yapılması gereken çalışmalar arasında, okullarda yapılacak tarama çalışmaları ile birlikte okul personeline intiharla ilgili riskli davranışları tanımlayabilecekleri becerilerin kazandırılması yer almaktadır (Smaby ve Peterson 1990; Berman ve Jobes 1995; Kirchner ve ark., 2000).

Crespi (1990), öğrencilerin intihar etmeden veya intihar girişiminde bulunmadan kısa bir süre önce öğretmen, doktor veya diğer profesyonellerle konuştuğunu belirtmektedir. Ancak yapılan çalışmalar (Overholser, Evans ve Spirito 1990; Leane ve Shute 1998; Scouller ve Smith 2002) öğretmenlerin ergen intiharlarına yönelik bilgi düzeylerinin yetersiz olduğunu göstermektedir.

Bu araştırmanın amacı eğitim fakültesinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin ve çeşitli branşlarda görev yapan öğretmenlerin ergen intiharlarına yönelik bilgi düzeylerini belirlemektir. Bu nedenle de araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının ergen intiharlarına yönelik bilgi düzeyi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Öğretmenlerin ergen intiharlarına yönelik bilgi düzeyleri görev yaptıkları kuruma, cinsiyete, branşlarına, kıdemlerine, çalıştıkları okulların sosyo-ekonomik düzeylerine, okullarında intihar girişiminde bulunan öğrenci olup olmamasına, konuyla ilgili seminare katılıp katılmamalarına göre farklılaşmakta mıdır?

Öğretmen adaylarının ergen intiharlarına yönelik bilgi düzeyleri cinsiyete, branşlarına,

konuyla ilgili seminere katılıp katılmamalarına göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini İzmir İl Merkezinde resmi liselerde görev yapan öğretmenler ile Buca Eğitim Fakültesine devam eden son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma örnekleme tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiş ve araştırmaya 135'i lise öğretmeni ve 152'si öğretmen adayı olmak üzere toplam 287 kişi katılmıştır. Öğretmenlerin %60'ı (n=81) bayan, %40'ı (n=54) erkektir ve öğretmenlerin yaş dağılımı 23-62 yaş arasında değişmektedir (\bar{X} =39.81, ss =7.39). Öğretmen adaylarının ise %57.2'si (n=87) bayan, %42.8'i (n=65) erkektir ve öğretmen adaylarının yaş dağılımı 20-31 yaş arasında değişmektedir (\bar{X} =22.71, ss =1.30).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kişisel bilgi formu ile Ergen İntiharları Davranış Ölçeği (EİDÖ) kullanılmıştır.

Ergen İntiharları Davranış Ölçeği (Adolescent Suicide Behavior Questionnaire): Scouller ve Smith (2002) tarafından geliştirilen ölçek 41 maddeden oluşmaktadır. Ergen intiharları ile ilgili bilgi düzeyini değerlendirme amacıyla hazırlanmış ölçeğin, demografik değişkenler, risk faktörleri, yatıklaştırıcı faktörler, uyarı sinyalleri ile önleme ve tedavi olmak üzere beş alt boyutu bulunmaktadır. Ölçekte, risk faktörleri ile ilgili olarak 15 soru, tedavi ve önleme ilgili olarak 6 soru, sosyo-demografik değişkenlerle ilgili olarak 5 soru, uyarı sinyalleri ile ilgili olarak 6 soru, yatıklaştırıcı faktörler ile ilgili olarak 6 soru yer almaktadır. Ölçekte "kesinlikle katılıyorum"dan "Kesinlikle katılmıyorum"a doğru beşli likert tipi bir değerlendirme yapılmaktadır. Ergen İntiharları Davranış Ölçeğinde aynı zamanda katılımcıların konuyla ilgili ne kadar bilgi sahibi olduklarını değerlendiren bir soru bulunmaktadır. Bu soru için de "Çok fazla bilgim var" seçeneğinden

"Çok az bilgim var" seçeneğine doğru beşli likert tipi bir derecelendirme yapılmaktadır.

Ölçeğin değerlendirmesinde olumsuz soru cümleleri tersine çevrildikten sonra "Kesinlikle katılmıyorum" ve "Katılmıyorum" cevapları birleştirilerek ve toplam puanları alınarak doğru cevap sayısına ve doğru cevap puanlarına ulaşılmıştır; "Kesinlikle katılıyorum" ve "Katılıyorum" cevapları birleştirilerek yanlış cevap sayısına ve yanlış cevap puanlarına ulaşılmıştır. Ortada yer alan cevaplar ise "Kararsızlık" puanlarını oluşturmaktadır.

Ölçeğin, Türkçe uyarlaması araştırmacılar tarafından yapılmış ve ölçekte yer alan üç soru ile ilgili olarak Türkiye'de yapılmış olan herhangi bir araştırma bulgusuna rastlanmadığı için bu üç soru değerlendirmeye alınmamıştır. EİDÖ'nün Türkçe dil geçerliği iyi derecede yabancı dil bilen iki psikolojik danışman ve iki İngilizce öğretmeni tarafından yapılmıştır. Ölçeğin orijinali iki psikolojik danışman tarafından ayrı ayrı Türkçe'ye çevrilmiş ve ardından Türkçe formlar İngilizce öğretmenlerine verilerek ölçeği İngilizce'ye dönüştürmeleri istenmiştir. Çeviriler birbirlerine oldukça yakın olduğundan orijinal forma en yakın olan İngilizce formun Türkçe'si bu çalışmada kullanılmak üzere benimsenmiştir.

150 öğretmenle yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında ölçeğin faktör yapısı ile Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. EİDÖ'nün faktör yapısını incelemek amacıyla döndürülmüş temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Ana bileşenler ve Varimax dönüştürmesi sonucunda özdeğeri 1'in üzerinde olan ve toplam varyansın (değişkenliğin) %53.24'ünü açıklayan 5 faktör elde edilmiştir. EİDÖ'nün cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .78 olarak bulunurken alt ölçeklerin güvenilirlik katsayısının .70-.82 arasında değiştiği görülmüştür.

Kişisel Bilgi Formu (KBF): Araştırmacılar tarafından oluşturulan KBF'de yaş, cinsiyet, kıdem, branş, ergen intiharları ile ilgili bir seminere katılıp katılmadığı, okullarında intihar

girişiminde bulunan öğrenci olup olmadığı, ergen intiharlarının önemli bir problem olup olmadığı ve intihar girişiminde bulunmayı düşünen bir öğrencileri olsa bu durumda ne yapacakları ile ilgili sorular yer almaktadır.

Verilerin Çözülmesi

Araştırma verileri SPSS 12.0 paket programı ile değerlendirilmiştir. Çalışmanın amaçları doğrultusunda yüzdesel dağılımlar hesaplanmış, ardından toplam puanlar hesaplanarak gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını değerlendirmek için verilere t-testi ve Tek yönlü varyans analizi ile Scheffe testi uygulanmıştır. Araştırmada EİDÖ'ye verilen doğru cevaplar bağımlı değişken olarak değerlendirilirken, öğretmen adayları için cinsiyet ve ergen intiharları ile ilgili olarak bir seminere katılıp katılmamaları, öğretmenler için ise cinsiyet, kıdem, çalıştıkları okullarda intihar girişiminde bulunan öğrenci olup olmaması ve konuyla ilgili seminere katılıp katılmamaları bağımsız değişkenler olarak değerlendirilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde önem düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın ilk alt problemi, "Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının ergen intiharlarına yönelik bilgi düzeyi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?" biçiminde ifade edilmiştir.

Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının ölçeğin geneline ve alt boyutlarına ilişkin doğru, yanlış ve kararsız cevaplarının ayrı ayrı toplam puanları alınmış ve bu toplam puanların iki gruba göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı t-testi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Öğretmenlerin EİDÖ'den aldıkları doğru cevap ortalaması 13.85 (ss= 5.84) olarak bulunurken doğru cevap sayısı 4 ile 33 arasında değişmektedir. Öğretmen adaylarının doğru cevap ortalaması ise 15.64 (ss=6.86) olarak bulunurken doğru cevap sayısı 6 ile 30 arasında değişmektedir. Tablo 1'de de görüldüğü gibi

ergen intiharlarına yönelik verilen doğru cevaplar açısından öğretmenler ve öğretmen adayları arasında istatistiksel olarak $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t=2.37$, $p < .018$). Başka bir anlatımla, öğretmen adaylarının ergen intiharlarına yönelik bilgi düzeyleri öğretmenlerden anlamlı düzeyde yüksektir. İstatistiksel açıdan, yanlış cevap ve kararsız cevapları için herhangi bir farklılaşma olmadığı görülmektedir.

Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının bilgi düzeyleri ölçekte yer alan alt boyutlara göre de değerlendirilmiştir. Araştırma grubunda yer alan öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının ergen intiharlarına ilişkin görüşlerinden yola çıkarak her bir maddeye ve alt boyuta ait doğru cevap oranları ve her bir alt boyuta ilişkin doğru cevap ortalamaları Tablo-2, 3, 4, 5 ve 6'da verilmiştir.

Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının bilgi düzeyleri risk faktörleri alt boyutuna göre anlamlı bir farklılaşma göstermezken; doğru cevap dağılımı öğretmenler ($\bar{X}=5.02$, $ss=3.15$) ve öğretmen adayları ($\bar{X}=6.47$, $ss=3.75$) için 0-14 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin %60'ı en fazla 5 soruya doğru cevap verebilirken, öğretmen adaylarının %51.3'ü en fazla 6 soruyu doğru cevaplamıştır. Her iki gruptan da 14 soruyu sadece 1 kişi doğru olarak cevaplamıştır. Ancak öğretmenlerden 6'sı (%4.4) ve öğretmen adaylarının 2'si (%1.3) hiçbir soruyu doğru cevaplayamamışlardır.

Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının bilgi düzeyleri sosyo-demografik değişkenler alt boyutuna göre anlamlı bir farklılaşma göstermezken; doğru cevap dağılımı öğretmenler için 0-4 arasında ($\bar{X}=1.74$, $ss=.95$), öğretmen adayları için ise 0-5 arasında ($\bar{X}=1.80$, $ss=1.04$) değişiklik göstermektedir. Öğretmenlerin %11.1'i (n=15) ve öğretmen adaylarının %10.5'i (n=16) hiçbir soruyu doğru cevaplayamazken; öğretmenlerin sadece %3.7'si (n=5) dört soruyu, öğretmen adaylarının ise %07'si (n=1) tüm soruları doğru olarak cevaplayabilmiştir.

Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının bilgi düzeyleri uyarı sinyalleri alt boyutuna göre anlamlı bir farklılaşma göstermezken; doğru cevap dağılımı öğretmenler ($\bar{X}=2.51$, $ss=1.41$) ve öğretmen adayları ($\bar{X}=2.43$, $ss=1.52$) için 0-6 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin %9.6'sı ($n=13$) ve öğretmen adaylarının %7.9'u ($n=12$) hiçbir soruyu doğru cevaplayamazken; öğretmenlerin sadece %1.5'i ($n=2$) ve öğretmen adaylarının %07'si ($n=1$) tüm soruları doğru olarak cevaplayabilmiştir. Öğretmenlerin (%78.5, $n=106$) ve öğretmen adaylarının (%72.4, $n=110$) büyük bir çoğunluğu üç soruyu doğru olarak yanıtlayabilmişlerdir.

Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının bilgi düzeyleri yatkınlaştırıcı faktörler alt boyutuna göre anlamlı bir farklılaşma göstermezken; doğru cevap dağılımı öğretmenler ($\bar{X}=2.33$, $ss=1.62$) ve öğretmen adayları ($\bar{X}=2.60$, $ss=1.59$) için 0-6 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin %14.8'i ($n=20$) ve öğretmen adaylarının %11.2'si ($n=17$) hiçbir soruyu doğru cevaplayamazken; öğretmenlerin sadece %2.2'si ($n=3$) ve öğretmen adaylarının %1.3'ü ($n=2$) tüm soruları doğru olarak cevaplayabilmiştir. Öğretmenlerin %74.1'i ($n=100$) ve öğretmen adaylarının %67.1'i ($n=102$) üç soruyu doğru olarak yanıtlayabilmişlerdir.

Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının bilgi düzeyleri tedavi ve önleme alt boyutuna göre anlamlı bir farklılaşma göstermezken; doğru cevap dağılımı öğretmenler için 0-5 arasında ($\bar{X}=2.24$, $ss=1.19$), öğretmen adayları için ise 0-6 arasında ($\bar{X}=2.34$, $ss=1.14$) değişiklik göstermektedir. Öğretmenlerin %7.4'ü ($n=10$) ve öğretmen adaylarının %3.3'ü ($n=5$) hiçbir soruyu doğru cevaplayamazken; öğretmenlerin sadece %1.5'i ($n=2$) beş soruyu, öğretmen adaylarının ise %07'si ($n=1$) tüm soruları doğru olarak cevaplayabilmiştir. Öğretmenlerin %84.4'ü ($n=114$) ve öğretmen adaylarının %84.9'u ($n=129$) en fazla üç soruyu doğru olarak yanıtlayabilmişlerdir.

Araştırmanın ikinci alt problemi, "Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının ergen intiharlarına yönelik bilgi düzeyleri görev yaptıkları kuruma, cinsiyete, branşlarına, kıdemlerine, çalıştıkları okulların sosyo-ekonomik düzeylerine, okullarında intihar girişiminde bulunan öğrenci olup olmamasına, konuyla ilgili seminare katılıp katılmamalarına göre farklılaşmakta mıdır?" biçiminde ifade edilmiştir.

Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları toplam puanların çeşitli değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı t-testi ve tek yönlü varyans analiz ile incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 7 ve Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 7'de de görüldüğü gibi öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının ergen intiharlarına yönelik bilgi düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak öğretmenlerin konuyla ilgili bilgi düzeyleri konuyla ilgili bir seminere katılma ve okulda intihar eden öğrenci olması değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Ergen intiharlarıyla ilgili olarak bir seminere katılan öğretmenlerin doğru cevap ortalamaları bu konuyla ilgili olarak herhangi bir seminere katılmayan öğretmenlerden anlamlı düzeyde fazla bulunmuştur ($t=3.56$, $p<.001$). Ayrıca çalıştıkları okullarda intihar girişiminde bulunan öğrenci olmayan öğretmenlerin doğru cevap puan ortalamaları, okullarında intihar girişimi olan öğretmenlere göre anlamlı düzeyde yüksek olarak bulunmuştur. ($t=3.99$, $p<.001$).

Yapılan Tek yönlü Varyans Analizine göre, öğretmenlerin ergen intiharlarına yönelik bilgi düzeylerinin çalışma sürelerine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını anlayabilmek için Scheffe Testi yapılmış ve gruplararası farklılığın 31 yıl ve üzerinde çalışanlardan kaynaklandığı bu grupta yer alan öğretmenlerin konuyla ilgili bilgi düzeylerinin oldukça az olduğu görülmüştür [$F(3,134)=2.74$].

Tablo 1. Öğretmenlerin ve Öğretmen Adayların Ergen İntiharlarına Yönelik Bilgi Düzeyleri.

		n	\bar{X}	ss	t değeri
Toplam Doğru	Öğretmen	135	13.85	5.84	2.37*
	Öğretmen Adayı	152	15.64	6.86	
Toplam Yanlış	Öğretmen	135	13.15	5.18	.07
	Öğretmen Adayı	152	13.21	6.85	
Toplam Kararsız	Öğretmen	135	10.36	6.33	1.51
	Öğretmen Adayı	152	9.28	4.74	

* p<0.5

Tablo 2. Öğretmenler ve öğretmen adayları için risk faktörleri alt boyutuna ait doğru ve yanlış cevap ortalamaları.

Alt Boyut	Madde İçerikleri	Öğretmen Doğru Cevap		Öğretmen Adayı Doğru Cevap		Öğretmen Yanlış Cevap		Öğretmen Adayı Yanlış Cevap	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Risk Faktörleri	İntihar düşüncesi olan ergenler kesin olarak ölmek isterler.	30	22.2	63	41.4	58	43.0	56	36.8
	İntihar girişiminde bulunan ergenler intihar girişiminde bulunmayan ergenlere göre daha çok alkol veya madde kullanım geçmişli olan ailelerden gelirler.	42	31.1	60	39.5	44	32.6	50	32.9
	Sosyal desteğin eksik olması ergenin intihar girişim riskini önemli derecede artırır.	43	31.9	78	51.37	51	37.8	60	39.5
	İntihar girişiminde bulunan ergenlerin büyük bir çoğunluğunun psikiyatrik bir bozukluğu vardır.	47	34.8	71	46.7	45	33.3	48	31.6
	Çocukları intihar girişiminde bulunan ailelerde, çocukları intihar girişiminde bulunmayan ailelere göre depresyon daha fazla görülmektedir.	48	35.6	72	47.4	47	34.8	54	35.5
	Alkol veya madde kullanımı ergen intiharları için başta gelen risk faktörleri arasındadır.	47	34.8	70	46.1	46	34.1	57	37.5
	İntihar düşüncesi (eğilimi) olan ve olmayan ergenlerin problem çözme becerileri arasında bir farklılık yoktur.	53	39.3	62	40.8	52	38.5	65	42.8
	Daha ölümcül bir intihar girişiminde bulunmak bir sonraki intihar girişiminin ölümlü sonuçlanma riskini arttırmaktadır.	52	38.5	70	46.1	47	34.8	49	32.2
	İntihar düşüncesi olan ergenlerin çok büyük çoğunluğu gerçekte bağlantılarını koparmışlardır.	44	32.6	54	35.5	57	42.2	62	40.8
	Depresyonu çok yoğun olan bir ergenin intihar girişiminde bulunma olasılığı diğer herhangi bir ergenden daha fazla değildir.	35	25.9	69	45.4	59	43.7	61	40.1
	Ergenler kendilerine ne kadar umutsuz hissederlerse intihar eğilimleri o kadar artar.	57	42.2	77	50.7	52	38.5	59	38.8
	Ailesinde bir intihar öyküsü olan ergenler olmayan ergenlere göre intihara dair daha fazla risk taşırlar.	51	37.8	55	36.2	46	34.1	46	30.3
	İntihar eden gençler arasında daha önceden bir intihar girişimine sık rastlanmamaktadır.	35	25.9	50	32.9	50	37.0	44	28.9
	Gay ve lezbiyen ergenler Heteroseksüel ergenlere göre intihar girişimleri açısından daha fazla risk taşımaktadırlar.	54	40	57	37.5	40	29.6	45	26.9
	İntihar girişiminde bulunan ergenlerin bulunmayanlara göre fiziksel veya cinsel istismara maruz kalmış olma olasılıkları daha fazla değildir.	40	29.6	75	49.3	63	46.7	55	36.2
	X	5.02	6.47	5.6	5.33				
	ss	3.15	3.75	3.02	3.87				
	t	3.51**		.65					

Tablo 3. Öğretmenler ve öğretmen adayları için Sosyo-demografik özellikler Alt Boyutuna Ait Doğru ve yanlış cevap ortalamaları.

Alt Boyut	Madde İçerikleri	Öğretmen Doğru Cevap		Öğretmen Adayı Doğru Cevap		Öğretmen Yanlış Cevap		Öğretmen Adayı Yanlış Cevap	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Sosyo-demografik özellikler	İntihar girişimleri, düşük sosyo-ekonomik koşullara sahip olan ergenlerde sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan ergenlere göre daha fazla görülmektedir.	39	28.9	72	47.4	58	43.0	46	30.3
	Genç erkekler genç kızlara göre ikendilerini daha fazla öldürme eğilimindedirler.	57	42.2	49	32.2	31	23.0	53	34.9
	Genç erkeklerin genç kızlara göre intihar girişim olasılıkları daha fazladır.	33	22.4	56	36.8	67	49.6	39	25.7
	Türkiye'deki gençlerin en önemli ölüm nedenlerinden biri intihardır.	66	49.9	43	28.3	23	17.0	56	36.8
	Türkiye'de ergen intiharlarında son 20 yılda önemli bir artış görülmemektedir.	40	29.6	53	34.9	54	40.0	56	36.8
	\bar{X}	1.74		1.80		1.72		1.64	
	ss	.95		1.04		1.04		1.01	
	t					.67			

Tablo 4. Öğretmenler ve öğretmen adayları için Uyarı sinyalleri Alt Boyutuna Ait Doğru ve yanlış cevap ortalamaları

Alt Boyut	Madde İçerikleri	Öğretmen Doğru Cevap		Öğretmen Adayı Doğru Cevap		Öğretmen Yanlış Cevap		Öğretmen Adayı Yanlış Cevap	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Uyarı Sinyalleri	Sahip olunan eşyaların birine verilmesi intihar için bir uyarı sinyali olmasına rağmen tek başını yeterli değildir.	89	65.9	83	54.6	5	18.5	40	26.3
	İntihar hakkında konuşan ergenler intihar girişiminde bulunmazlar.	36	26.7	54	35.5	58	43.0	43	28.3
	Yeme ve uyku alışkanlıklarında ani ve keskin değişimler, kilo kaybı veya kilo alma, intiharla ilgili bir uyarı sinyali olabilir.	66	48.9	56	36.8	33	24.4	48	31.6
	Sadece intihar düşüncesi olan ergenler intihar girişimi hakkında düşünürler.	45	33.3	55	36.2	49	36.35	56	36.8
	İntihar girişiminde bulunan genç insanların çoğunluğu intihar niyetleri ile ilgili uyarı sinyalleri verirler.	51	37.8	67	44.1	42	31.1	52	34.2
	İntiharla ilgili korkutmalar veya durumların hepsi intihar riskinin arttığını gösteren uyarı sinyali olarak dikkate alınmalıdır.	52	38.5	55	36.2	40	29.6	52	34.2
	\bar{X}	2.51		2.43		1.82		1.91	
	ss	1.41		1.52		1.25		1.46	
	t					.52			

Tablo 5. Öğretmenler ve öğretmen adayları için Yatkinlaştırıcı faktörler Alt Boyutana Ait Doğru ve yanlış cevap ortalamaları.

Alt Boyut	Madde İçerikleri	Öğretmen Öğretmen Adayı				Öğretmen Öğretmen Adayı			
		Doğru Cevap		Yanlış Cevap		Doğru Cevap		Yanlış Cevap	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Yatkinlaştırıcı Faktörler	Genç bir insanın intihar eden herhangi bir hakkında bir şeyler duyması intihar girişiminde bulunmasına neden olabilir.	65	48.1	54	35.5	35	25.9	47	30.9
	İntihar girişimi için aile içerisinde yaşanan çatışma önemli bir nedendir.	48	35.6	83	54.6	57	42.2	54	35.5
	İntihar girişiminde bulunan ergenler genellikle bir aile üyesini kaybetmişler veya ondan ayrılmışlardır.	47	34.8	36	23.7	27	20.0	48	31.6
	Yaşamdaki önemli bir kişinin kaybı (yakın bir arkadaşın ölümü vb.) ergenin intihar girişiminde bulunmasına neden olabilir.	55	40.7	71	46.7	36	26.7	48	31.6
	İntihar girişiminde bulunan veya intihar eden arasında aile içinde çatışma ve sorunlar yaygın olarak görülmektedir.	50	37.0	73	48.0	51	37.8	60	39.5
	İntihar eğilimi olan bir ergenle intihar hakkında tartışmak onun yaşamının sonlandırmasına neden olabilir.	34	25.2	49	32.2	57	42.2	53	34.9
	\bar{X}	2.33		2.60		1.89		1.99	
	ss	1.62		1.59		1.36		1.59	
	t	1.43				.55			

Tablo 6. Öğretmenler ve öğretmen adayları için Tedavi ve önleme Alt Boyutana Ait Doğru ve yanlış cevap ortalamaları.

Alt Boyut	Madde İçerikleri	Öğretmen Öğretmen Adayı				Öğretmen Öğretmen Adayı			
		Doğru Cevap		Yanlış Cevap		Doğru Cevap		Yanlış Cevap	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Tedavi ve Önleme	İntihar girişiminde bulunan gençlerin pek çoğu intihar girişimlerinden üç ay önce bir doktora gitmişlerdir.	65	48.1	53	34.9	41	30.4	56	36.8
	İntihar girişimi hakkında düşünen ergenler genellikle bu konuyu arkadaşlarından ziyade ailelerine söylerler.	63	46.7	62	40.8	38	28.1	76	50.0
	İntiharla ilgili uyarı sinyalleri taşıyan bir ergenin duyu durumundaki düzelleme intihar tehlikesinin bittiğini gösterir.	32	23.7	53	34.9	53	39.3	41	27.0
	Liselerde çalışan öğretmenler kendi öğrencilerinde intiharla ilgili risk faktörlerini belirlemek açısından iyi bir pozisyonadlardır.	49	36.3	69	45.4	42	31.1	60	39.5
	Eğer genç bir insana, intihar planının aranızda sır olarak kalacağına söz verdiyseniz bu sözü genellikle tutmanız gerekir.	60	44.4	70	46.1	53	39.3	68	44.7
	Ergenlik döneminde ilişkilerde sorunlar oldukça yaygındır bu nedenle bu durum bir intihar nedeni sayılmaz.	50	37.0	79	52.0	49	36.3	45	20.6
	\bar{X}	2.24		2.34		2.10		2.33	
	ss	1.19		1.14		1.00		1.14	
	t	.70				1.77			

Tablo 7. Çeşitli Değişkenlere Göre Öğretmenlerin Ergen İntiharlarına Yönelik Bilgi Düzeyleri.

		Öğretmen				Öğretmen Adayı			
		n	\bar{X}	ss	t	n	X	ss	t
Cinsiyet	Kadın	81	14.08	5.36	1.79	87	15.45	5.70	.64
	Erkek	54	15.65	4.26		65	16.04	5.39	
Konuyla İlgili Seminare Katılma	Evet	5	22.20	8.58	3.56**	13	16.85	4.16	1.59
	Hayır	130	14.42	4.61		139	15.60	5.67	
Okulda İntihar Girişiminde Bulunan Öğrenci	Var	72	13.14	4.50	3.99**	-	-	-	-
	Yok	61	16.28	4.54		-	-	-	

** p<0.01

Tablo 8. Çeşitli Değişkenlere Göre Öğretmenlerin Ergen İntiharlarına Yönelik Bilgi Düzeyleri.

		n	Öğretmen		F
			\bar{X}	ss	
Çalışma Süresi	1-10 yıl	41	15.68	6.15	2.74*
	11-20 yıl	64	14.55	4.57	
	21-30 yıl	28	14.28	6.56	
	31 yıl +	2	6.7	.00	

* p<0.5

TARTIŞMA

Bu çalışmada liselerde görev yapan öğretmenler ile eğitim fakültesi son sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ergen intiharlarına yönelik bilgi düzeyleri araştırılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %88.3'ü, öğretmen adaylarının ise %91.4'ü ergenlik döneminde yaşanan intiharları önemli bir problem olarak görmektedir. Ancak öğretmenlerden ve öğretmen adaylarından konuyla ilgili farkındalık düzeylerini değerlendirmeleri istendiği zaman öğretmenlerin sadece %5.9 (n=8) konuyla ilgili olarak "oldukça yeterli"

düzeyde bilgi sahibi olduğunu belirtirken; % 55.6'sı (n=75) orta derecede bilgisi olduğunu; %38.5'i (n=52) konuyla ilgili olarak yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının ise sadece %9.9 (n=15) konuyla ilgili olarak "oldukça yeterli" düzeyde bilgi sahibi olduğunu belirtirken; % 40.8'i (n=62) orta derecede bilgisi olduğunu; %48'i (n=73) konuyla ilgili olarak yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının EİDÖ'ye verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde ise öğretmen adaylarının bilgi düzeylerinin öğretmenlere göre

daha fazla olmakla birlikte her iki grubun da konuyla ilgili bilgi düzeylerinin oldukça sınırlı olduğu, yanlış bildiklerinin doğru bildiklerinden daha fazla olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin yaklaşık yarısı intihar hakkında konuşan ergenlerin intihar girişiminde bulunmayacağına ve intihar girişimlerinde bulunan ergenlerin çoğunlukla alt sosyo-ekonomik düzeyden geldiğine inanırken; sadece %38.5'i intiharla ilgili korkutmaların intihar riskinin arttığını gösteren uyarı sinyali olarak dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Ancak Remly, Theodore, Sparkman (1993), öğrencilerin intihar düşüncesi ile ilgili her türlü söyleminin dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir. Sosyo-ekonomik düzey ve intihar arasındaki ilişki değerlendirildiğinde ise King (1999a, 1999b) tarafından yapılan araştırma bulguları dikkati çekmektedir. King, söz konusu araştırmalarında, ergen intiharları ile ilgili yanlış inançlar(mitler) tanımlanmış ve bu yanlış inançlardan bir tanesinin de sadece fakir ergenlerin intihar ettiği düşüncesi olduğunu belirtmiş ancak gerçekte sosyo-ekonomik düzeyin ayırt edici bir faktör olmadığı her gelir düzeyinden ergenin intihar girişiminde bulunabileceğinden bahsetmiştir.

Bu çalışmada öğretmenlerden ergen intiharlarını önleme konusunda kendi pozisyonlarını değerlendirmeleri istediğinde, öğretmenlerin sadece %36.5'i, öğretmen adaylarının ise %31.1'i bu konuda önemli bir pozisyona sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçtan da anlaşılacağı üzere öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının çoğu ergen intiharlarını önlemede öncelikli bir yere sahip olmadıklarını düşünmektedirler. Oysa ki yurt dışında yapılan araştırmalar (Gostelow 1990; Akt: Wastell & Shaw 1999; King, Price, Telljohan ve Wahl 1999;) öğretmenlerin intiharı önlemede kendi rollerinin olduğunu kabul ettiklerini göstermektedir.

Öğretmenlerin %42.2'si ve öğretmen adaylarının %34.9'u intihar eğilimi olan bir ergenle

konuşmanın onun yaşamını sonlandırmasına neden olacağını düşünmektedir. Ayrıca öğretmenlerin %39.32'ü ve öğretmen adaylarının %44.7'si bir ergenin kendilerine intihar girişiminde bulunacağını söylerse bunu ergenler arasında bir sır olarak saklaması gerektiğine inanmaktadır. Öğretmenlerin bu durumu sır olarak saklaması olası önenebilecek intihar girişimleri açısından bir handikap oluşturabilir.

Ergen intiharları yatıklaştırıcı faktörler açısından değerlendirildiğinde, yaklaşık olarak öğretmenlerin dörtte birinin, ergenin ailesiyle yaşadığı çatışmaları veya ilişkilerindeki sorunları birer yatıklaştırıcı faktör olarak kabul ettiği görülmektedir. Oysa ki yapılan çalışmalar (Tezcan, Oğuzhanoğlu, Ülkeröğlu, 1995; Dilsiz ve Dilsiz 1996) aile ile yaşanan çatışmalar başta olmak üzere karşı cinsle yaşanan sorunların intihar girişimleri açısından durumsal birer risk faktörü olduğunu göstermektedir.

Ergen intiharları risk faktörleri açısından değerlendirildiğinde ise öğretmenlerin yaklaşık olarak dörtte birinin, öğretmen adaylarının ise yaklaşık yarısının sorulara doğru cevap verebildiği görülmüştür. Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının cevapları incelendiğinde gerçekte bağlantıyı koparma ve psikiyatrik rahatsızlık arasında bir ayırım yapmadıkları görülmektedir. Ayrıca depresif duygu durumu, umutsuzluk ya da alkol madde kullanımı ile intihar girişimleri arasındaki ilişkiye yönelik bilgilerinin sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak ergen intiharlarının epidemiyolojisi incelendiğinde duygu durum bozukluklarının, madde kötüye kullanımının önemli bir risk faktörü olarak karşımıza çıktığı görülmektedir (Dilsiz ve Dilsiz, 1996; Çayköylü, Çoşkun, Kırkpınar ve ark, 1997). Bu nedenle ergenler arasında sıklıkla karşılaşılan depresyon , alkol ve madde kötüye kullanımı gibi problemler davranışlara yönelik bilgi düzeyini değerlendirilen çalışmaların yapılmasının da yararlı olacağı düşünülmektedir.

Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının ergen intiharlarına yönelik bilgi düzeyleri sosyo-

demografik değişkenler açısından değerlendirildiğinde çalışma süresi, ergen intiharlarıyla ilgili bir seminere katılma ve okullarında intihar girişiminde bulunan öğrenci olması değişkenlerinin öğretmenler için önemli bir faktör olduğu görülmüştür. Ancak söz konusu değişkenlerden öğretmen adaylarıyla ilişkili olan ergen intiharlarıyla ilgili bir seminere katılma değişkeni bu grupta bilgi düzeyinde herhangi bir farklılaşmaya yol açmamıştır. Araştırma sonucunda çalışma süresi arttıkça öğretmenlerin konuyla ilgili bilgi düzeylerinin küçük farklarla da olsa azaldığı ve çalışma süresi 30 yıl üzerinde olan öğretmenlerin konuyla ilgili bilgi düzeylerinin oldukça az olduğu görülmektedir. Bu grupta yer alan öğretmen sayısının diğer gruplara göre oldukça az olmasına rağmen elde edilen bu bulgu, yıllar içerisinde öğretmenlerin alan dışı konularla ilgili bilgi düzeylerinin erozyona uğradığını düşündürmektedir. İleride daha büyük bir örneklem grubu ile araştırmanın tekrar edilmesinin faydalı olacağına inanılmaktadır.

Araştırma sonucunda elde edilen diğer bir bulgu ise öğretmenlerin sadece %3.7'sinin (n=5), konuyla ilgili olarak bir seminere katılmış olmasıdır. Oranların oldukça düşük olduğu görülmekle birlikte ergen intiharlarıyla ilgili olarak bir seminere katılan öğretmenlerin bilgi düzeylerinin konuyla ilgili herhangi bir eğitim almayanlardan daha fazla olduğu görülmektedir. Bu bulgu da bize hizmet-içi eğitimin önemini ortaya koymaktadır. Öğretmen adaylarının ise %8.6'sı (n=13) ergen intiharlarıyla ilgili olarak bir seminere katıldıklarından bahsetmiştir. Öğretmen adaylarının son sınıf öğrencisi olmaları ve Rehberlik dersini alıyor olmalarına rağmen bu konu hakkında bilgi düzeylerinin eksik olması, rehberlik dersinin içeriğinin de yeniden değerlendirilmesi gereğini ve önleyici rehberlik konusuna ağırlık verilmesinin faydalı olacağını düşündürmektedir.

Araştırmada dikkati çeken bulgulardan bir diğeri ise öğretmenlerin %57.4'ü çalıştıkları

okullarda son beş yıl içerisinde intihar girişiminde bulunan öğrenci olduğunu belirtmiştir. Bu oranın bu kadar yüksek olması oldukça düşündürücü olup mutlaka tedbir alınması gerekliliğini göstermektedir. Okullarında intihar girişiminde bulunan öğrencileri olduğunu belirten öğretmenlerin bu öğrencileri tanımaları ve özelliklerini ayırt edebilmeleri nedeniyle konuyla ilgili bilgi düzeylerinin daha fazla olacağı düşünüldüğünde tam tersi bir bulgu elde edilmiştir. Okullarında intihar girişimi olmayan öğretmenlerin bilgi düzeyleri diğer gruba göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu durumda "Ergen intiharları ile bilgi sahibi olan öğretmenlerin önleyici bir fonksiyonu olup olmadığı sorusunu akla getirmektedir" Bu nedenle bundan sonraki çalışmalarda daha kapsamlı değerlendirme yapılmasının faydalı olacağına inanılmaktadır.

Literatürde öğretmenlerin ergen intiharlarına yönelik bilgi düzeyini değerlendiren sadece bir araştırmaya ulaşılmış ve Avusturalya'da yapılan bu araştırma sonucunda da lise öğretmenlerinin ergen intiharları ile ilgili bilgi düzeylerinin oldukça az olduğu görülmüştür (Leana ve Shute 1998).

Sonuç olarak, ülkemizde intihar girişimlerinin ve tamamlanmış intihar oranlarının artış göstermesi, okullarda görev yapan uzmanların ve öğretmenlerin eksik ya da yanlış bilgi sahibi olmaları, bu nedenle de gereken durumlarda öğrencinin doğru yerlere yönlendirilememesi kapsamlı ve sistemli önleyici çalışmaların yapılmasını gerekli kılmaktadır. Okullarda görev yapan öğretmenlerin bu konuda hizmet içi eğitime tabi tutulmaları ve eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin formasyon derslerinden birisi olan Rehberlik dersinin içeriğinin ve kapsamının genişletilerek önleyici rehberlik alanında da eğitim almalarının, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının konuyla ilgili farkındalık düzeylerini arttıracığı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Avanoğlu-Kızıltepe Z (2004) Öğretim. Merteks İç ve Dış Ticaret Limited Şirketi, s.75.
- Aysan F, Siyez DM, Uz-Baş A (2005) Lise Öğrencilerinde Görülen Duygusal ve Davranışsal Problemler ile Denetim Odağı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi İstanbul.
- Berman AL, Jobes DA (1995) Suicide Prevention in Adolescents (Age 12-18). *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 25 (1).
- Crespi TD (1990) Approaching Adolescent Suicide: Queries and Signposts. *School Counselor*, 37 (4): 256-261.
- Çayköylü A, Çoşkun İ, Kırkpınar İ, Özer H. (1997) Özkıyım Girişiminde Bulunanlarda Sosyodemografik Özellikler Ve Tanı Dağılımı. *Kriz Dergisi*, 5(1): 37-42.
- Davis JM, Brock SE (2002) Suicide, J. Sandoval (eds), *Handbook Of In Crisis Counseling, Intervention, Prevention in the Schools* (2nd Ed) Lawrence Erlbaum Associates Publishers, London.
- Devlet İstatistik Enstitüsü (2005) http://www.die.gov.tr/yillik/04_Demografi.pdf.
- Dilsiz A, Dilsiz F (1996) Çocuk ve Gençlerden İntihar Girişimi: Kontrollü Bir Çalışma. *Kriz Dergisi*, 4(1): 1-6.
- Eskin M (2000) Ergen Ruh Sağlığı Sorunları ve İntihar Davranışıyla İlişkileri. *Klinik Psikiyatri*, 3: 228-234.
- Gould MS, Kramer AR (2001) Youth Suicide Prevention. *Suicide & Life-Threatening Behavior*, 31: 6-31.
- Gould MS (2005) Suicide Risk Among Adolescents, D Romer (eds), *Reducing Adolescent Risk Toward an Integrated Approach* Sage Publications.
- Kalafat J (2003) School Approaches to Youth Suicide Prevention. *The American Behavioral Scientist*, 46(9): 1211-1223.
- Kirchner JE, Yoder MC, Kramer TL, ve ark. (2000) Development of an Educational Program to Increase School Personnel's Awareness about Child and Adolescent Depression. *Education (Chula Vista, Calif)*, 121 (2): 235-246.
- King KA (1999a) 15 Myths About Adolescent Suicide. *The Education Digest*, 65 (1): 68-70.
- King KA (1999b) Fifteen Prevalent Myths Concerning Adolescent Suicide. *The Journal of School Health*, 69 (4): 159-161.
- King KA, Price JH, Telljohan SK, Wahl J (1999) High School Teachers' Perceived Self-efficacy in Identifying Students at Risk for Suicide. *Journal of School Health*, 69(5):202-207.
- King KA (2001) Developing a Comprehensive School Suicide Prevention Program. *The Journal of School Health*, 71(4): 132-137.
- Leane W, Shute R (1998) Youth Suicide: The Knowledge and Attitudes of Australian Teachers and Clergy. *Suicide and Life Theratining Behavior*, 28: 165-173.
- Malley PB, Kush F, Bogo RJ (1994) School-based Adolescent Suicide Prevention and Intervention Programs: A survey. *School Counselor*, 42 (2): 191-194.
- Peach L, Reddick TL (1991) Counselors Can Make a Difference in Preventing Adolescent Suicide. *SchoolCounselor*, 39 (2): 107-110.
- Pelkonen M, Marttunen M (2003) Child and Adolescent Suicide Epidemiology, Risk Factors, and Approaches to Prevention. *Pediatr. Drugs*, 5(4): 243-265.
- Remly JR, Theodore P, Sparkman LB (1993) Students Suicides: The Counselor's Limited Legal Liability. *School Counselor*. 40 (3): 164-169.
- Scouller KM, Smith DI (2002) Prevention of Youth Suicide: How Well Informed are The Potential Gatekeepers of Adolescents in Distress? *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 32 (1): 67-79.
- Smaby MH, Peterson TL (1990) School based Community Intervention: The School Counselors as Lead Consultant for Suicide Prevention and Intervention Programs. *School Counselor*, 37 (5): 370-377.
- Tezcan AE, Oğuzhanoğlu NK, Ülkerođlu F (1995) Çocuk ve Gençlerde İntihar Girişimleri. *Kriz Dergisi*, 3(1-2): 70-74.
- Trotter BB (1989) Coparental Conflict, Competition and Cooperation and Parents'

Perceptions of Their Children's Social-emotional Well-being Following Marital Separation. Doktora Tezi, Tennessee Üniversitesi in Knoxville.

Wastell CA, Shaw TA (1999) Trainee Teachers' Opinions About Suicide. British Journal of Guidance and Counseling, 27(4).

Yazışma Adresi:

*Dr. Diğdem Müge SİYEZ
Dokuz Eylül Üniversitesi
Buca Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı
Mithatpaşa Caddesi No: 718 / 17
35280 Küçükyalı / İZMİR
Tel Ev: 0 (232) 244 37 30
Tel İş: 0 (232) 420 48 82 / 1612
GSM: 0 (532) 687 31 88*